

Sans famille

Kerst-pdf voor de biologische
kindertjes Kerkhof

Om aan
hun ouders
voor te lezen
voor het slapen

VITALIS NE M'AVAIT PAS LACHÉ LE POIGNET (PAGE 36.)

Sans famille, Hector Malot, 1878

Je hebt er van jongs af aan van gehoord. Mij werd het niet voorgelezen want daar deden mijn ouders niet aan. Ik las de Donald Duck. Maar goed ook: had ik dit verhaal gehoord dan was ik meteen van school en huis weggelopen. Ik had toen immers al een blokfluit waarmee ik uit het klasje was geschopt omdat ik uit mijn hoofd speelde wat er niet stond.

Wanneer het speelt mag je zelf uitzoeken. Er is gaslicht in Parijs. Dat verspreidde zich daar tegen 1830 over de straten. Er is een eerste treinennet. Dat is ook die tijd. Ze gaan met de raderstoomboot naar Engeland. Die had je toen al. De scheepsschroef moest nog uitgevonden worden. Vitalis had “Murat” (1767-1815) nog persoonlijk gekend, zwager van Napoleon die tot 1815 koning van Napels was geweest. Over Murat wordt bewonderend geschreven. Murat’s vader was herbergier, hijzelf klom op in het Franse Revolutionaire leger. In 1815 schoten de geallieerden hem bij aankomst direct kapot, hetgeen wijst op een brede en loyale aanhang. Technisch kan Vitalis makkelijk Murat levend hebben ontmoet. Eitje, want dan moet Vitalis in het boek minstens 30 zijn, en hij lijkt tegen de 60. Rémi zakt ook op een gegeven moment ergens in een enorme kolenmijn. Zulke grote kolenmijncomplexen waren een indrukwekkende moderniteit, die ook met dat enthousiasme wordt beschreven. Mijnwerkers zijn in het boek niet de roetzwarte uitgemergelde slaven van Marx maar symbolen van de toekomst, in goede doen vergeleken met de Franse boer.

Het begint met geluk: kleine Rémi wordt als enig kind vertroeteld door zijn alleen wonende arme boerenmoeder die hem niet vertelt dat zij zijn moeder niet is. Maar na enige bladzijden sommeert haar man uit Parijs dat de koe verkocht moet worden voor een rechtszaak ter verkrijging van een invalidenpensioen. Hij is arbeidsongeschikt geworden. Dat is erg. Heel erg. Die koe bedoel ik. Die koe was een life line, vader gokt zwaar op winst. Maar hij verliest de zaak en

komt terug. De man is zo eng, bazig en egoïstisch dat ik niet verder kon lezen. Het boek lag een maand bevroren in het geheugen van mijn tablet. Maar ik bleef er aan denken, en zo groeide ik naar een voldoende geestelijk niveau om de lectuur, zij het met bonzend hart, weer op te vatten. Arme Rémi, daar had hij allemaal geen tijd voor gehad.

Hij vliegt er meteen uit. Voor geld: wordt verhuurd aan een rondtrekkende artiest met een fluit, een viool, een harp, drie honden en een aap. Vitalis. Vitalis is wat ik wil zijn: artistiek, nomadisch, vrijheidslievend, geen materiele ambities. Maar hij heeft niet, zoals ik, geld: er is zelfs niet altijd eten. Er is geen geld voor de trein (er ligt pas een dun treinnet tussen de grote steden van Frankrijk, hetgeen opnieuw aangeeft dat we ergens in de dertiger jaren van de negentiende eeuw zijn), dus we lopen naar de volgende plek van optreden door zon, regen en sneeuw. Als er geen eten is hebben we honger. Honger ken ik wel, want ik eet wel eens drie dagen niet als ik te dik word. Dat is heel wat anders. Ik heb geld en verheug mij al op het moment dat ik weer iets lekkers ga eten.

Vitalis wordt geportretteerd als intelligent, maar een geweer heeft hij niet. Lopend met een geweer in de verlaten natuur tussen de dorpen in Zuid-Frankrijk anno 1830 zou je nooit honger hebben en nog vlees van wildzwijn, hert en wolf kunnen verkopen ook. Rémi krijgt meteen schoenen, en een schapenvacht tegen de kou, maar er wordt toch af en toe flink kou geleden, dus technisch komt de uitrusting tekort. Voor de aankopen voor Rémi (te Ussel) moet Vitalis zijn zilveren horloge verkopen. De financiën waren dus ook niet op het vereiste minimumpeil, dat toch flink bescheiden geweest moet zijn in deze lifestyle. Zó slim, denk ik dan, was die Vitalis dus óók weer niet. Maar hij is aardig en leert Rémi tekst en muziek lezen met onderweg in hout uitgesneden letters en noten. Harp moet Rémi ook leren spelen. Hond Capi gaat rond met de pet om het geld op te halen, en heeft door training het aandringen – met een poot kloppen op de zakken van het publiek - goed onder de knie.

Dan doet Vitalis iets dat typisch is voor mij. Dat luchtte mij zeer op. Ik ben dus niet de enige. Hij maakt, met succes bij het publiek, een agent belachelijk, de tijdloze archetypische door en door onsympathieke, lastige politiemans, gelukkig steevast eenvoudig van geest ([mijn avonturen in dezen](#)). En komt, net als ik, in het gevang. Ik, de ergste keer, één nacht, hij twee maanden. Rémi wordt na enkele dagen met honden en aap tevergeefs te hebben geprobeerd geld op te halen, hongerig opgepikt door een mevrouw die woont op een trekschuitje dat Oostwaarts door het Canal du Midi gaat. Zij is Engels en rijk. Haar zoontje Arthur is ziek en kan zo van het voorbijglijdende landschap genieten. Rémi begrijpt waarom haar leeslessen aan haar zoontje, zelf wanhopig over zijn slechte vorderingen, niet werken en lost het in een half uur op: “je moet de woorden niet onthouden, die zijn niets; je moet letten op wat je ziet als je de woorden leest, dat onthou je vanzelf”. Mevrouw heeft, toen zelf ernstig ziek, nog een andere baby gehad. Toen ze bijkwam was die merkwaardig genoeg weg en werd niet meer gevonden. Zo mogen slimme kinderen alvast vermoedens krijgen.

Mevrouw Boot, ze heet Milligan, vraagt na twee maanden met Rémi's instemming aan Vitalis of hij bij haar mag blijven maar Vitalis wil hem mee naar Parijs. Rémi neemt droevig afscheid van Moeder Boot en Arthur. Het is eind herfst. Noordewind, vorst en sneeuwstorm. Onderweg in een verlaten boshut worden twee honden door wolven opgevreten – ja met een geweer was door die wolven de show juist gered! Ze hadden vuur! Pang en roosteren maar! Er wordt van dorst gerept – bij sneeuw en vuur! De aap sterft aan onderkoeling: had na het vertrek van de wolven niet terug in de hut durven gaan. Ik dacht dat apen slimme beesten waren. En tenslotte sterft Vitalis zelf aan onderkoeling bij Parijs. Een technisch slechte uitrusting, ik zei het al. Geknoei. Ik heb dit allemaal zelf gedaan, ik weet waar ik over praat. Ook toen was de uitrusting van de Eskimo al lang bekend. En voor de Eskimo is daar heel wat moeilijker aan te komen dan voor een ex opera zanger (want dat blijkt Vitalis te zijn)

in de Franse wouden. Maar ja een Italiaan. Hebben ook nog nooit een oorlog gewonnen.

Dus daar ligt weer zo'n Italiaan. Maar had prachtig kunnen zingen.

Door de dikte van het resterende boek gerustgesteld las ik door. Terwijl ik niks heb met fictie. Maar zo heb ik al tussen de dorpen en steden van Zuid-Frankrijk rond 1835 gelopen, met de mensen kennismemaakt, Parijs in de verte zien opdoemen onder een grote roetwalm, langs de open riolen van de modderige stinkende en rokende vuile buitenwijken gemarcheerd, krotten ingericht als cabarets met dronken schreeuwende mannen en vrouwen, in het centrum terechtgekomen, en nu ben ik weer bij een bloemenkwekerij aan de rand van Parijs die levert aan de Hallen. Ik zit zittend door Frankrijk 1830 te trekken! Met koffie en sigaar. Ik zit daarbij trouwens op mijn bootje op een rivier tussen vogels, veldmuizen en zwerfkatten. Het is winter. Maar geen houtstook: gasflessen. Mijn bootje heeft trouwens wel iets van dat van Moeder Boot: althans de veranda.

*Mijn bootje heeft wel iets van de boot van Moeder Boot
althans de veranda*

De familie van die bloemenkwekerij neemt Rémi op. Na uitzieken van de onderkoeling gaat hij meedoen aan de werkzaamheden. De stad trekt altijd plattelanders aan dus er zal flink concurrentie zijn

geweest in de bloemenkwekerij. Dat is dus hard werken voor je brood en dat blijkt ook wel. Maar Rémi vindt het natuurlijk prachtig, want al is vader Pierre niet rijk, en is Moeder dood, hij heeft de boel aanzienlijk beter onder controle dan die maffe Vitalis. Het loopt als een trein. En er zijn ook boeken in huis die in de winter uit de kist komen. Het jongste dochtertje Lise heeft een soort hersenprobleem gekregen waardoor ze niet meer spreekt, maar ze is geweldig, vind ik. Rémi vindt het ook. En Lise vindt Rémi ook geweldig. Mij zouden ze vast ook geweldig hebben gevonden als ze me hadden gekend, dus we zijn even allemaal geweldig. De overlevende hond Capi, die met de pet rond ging, kan dansen en blijft die kunst Zondag's in familiekring beoefenen.

Een hagelbui vernielt de kassen, vader Pierre gaat failliet, zijn hoofdschuldeiser heeft hypotheek en ziet zijn kans schoon de hele kwekerij te claimen. Voor de oninbare schulden gaat Pierre vijf jaar de gevangenis in.

De kinderen worden verspreid over Frankrijk, elk bij een ander familielid van vader Pierre. Dat is voor de echte kinderen al moeilijk genoeg. Rémi moet zichzelf maar redden en besluit met Capi weer rond te gaan trekken volgens het model Vitalis, hoewel een buurman hem als werkende kracht in de bloemenkwekerij wel in de kost wil nemen. Hij gaat op pad. Doel is om rond te trekken tussen de kinderen van Pierre om met elkaar in contact te blijven. Mattia, een leeftijdsgenootje die op straat in Parijs musiceerde, maar daar volgens zijn sadistische exploitant te weinig ving vanwege zijn lelijke grote hoofd, en daar dan flink voor werd afgetuigd, vraagt mee te mogen, onder Rémi's bevel. Rémi accepteert het bevel en beveelt dat Mattia zijn gelijke moet zijn. Tevens komt men (de heren zijn een jaar of 14) het tutoiement overeen. Dit lijkt een grap van de schrijver maar in *À la recherche du temps perdu* spreekt Gilberte met de ik-figuur, beide op vergelijkbare leeftijd, het tutoiement af. Ook kinderen onderling hanteerden dus in die tijd onderling het onderscheid. Mattia blijkt een wonderbaarlijk musikaal talent, en zijn

ervaring in het trekken van publiek in Parijs doet eveneens wonderen. Geldzorgen als in de tijd van Vitalis doen zich niet voor, Capi's pet raakt altijd vol en men spaart over de honderd franc ... voor een koe voor Moeder Barberin. Mattia even enthousiast voor het projekt als Rémi.

Bij het eerste bezoek aan een kind van Pierre ontspoord het boek 100 bladzijden lang en zakt diep weg in in de kolenmijnen van Varses. We schijnen ineens alles over mijnen en kool te moeten weten, Rémi gaat mee als invalkracht en maakt een mijnramp mee waar hij 12.5% van het boek mee zoet is tot hij er, naar behoren doodgevaand, op bladzij 400 na een heldenrol weer uit gered wordt zodat het boek eindelijk verder kan: op weg naar Ussel voor die koe en dan naar moeder Barberin niet ver daarvandaan. Onderweg ontdekt een muzikleraar Mattia's talent en belooft hem gouden bergen, maar nee, Mattia piekert er niet over. Hij krijgt een muziektheorieboek mee, en dat leert hem lezen, wat Rémi, die zich eerder als leesleraar had opgeworpen slecht gelukt was. Op naar de koe! De centjes zijn gespaard, op naar de veemarkt van Ussel.

Nou, nou, het wordt wel tijd dat er weer eens iets misgaat. Vreemd: tot de mijnramp liep het boek als de tering. Ik hoopte op zoiets als een miskoop op de veemarkt maar de heertjes paaien een veearts die ze aan een mooie koe helpt, waarmee ze blut zijn, maar ze verdienen meteen weer wat en ze hebben melk!

Op naar Moeder Babarin. Met de koe. Wanneer gaat er eindelijk weer eens iets mis? En ja! Een trompetstoot van Mattia doet de koe op hol slaan, en niet zo'n beetje. Alleen Capi kan haar bijhouden maar die heeft geen herderservaring. In een dorp wordt de koe gestopt en een menigte vormt zich. Rémi en Mattia zijn veedieven, dat weten ze zeker. De koe verdwijnt ergens en onze helden gaan de nor in. Hèhè, ik kom weer helemaal bij. Maar het leed is wel erg kort: de dorpsvrederechter gelooft het verhaal van onze helden, mede door Rémi's kolenheldenrol die

kennelijk landelijk de kranten had gehaald. Nee, ik moet het nu echt toegeven: sinds het boek langdurig wegzakte in de kolen heeft het zijn unieke glans nog niet weer kunnen herwinnen.

De hereniging met koe en meteen daarna met Moeder Barberin is natuurlijk als verwacht, dus ook saai, maar toch pinkte ik even een traantje weg toen Moeder Barberin vertelde dat ze altijd het kleine tuintje van de Rémi, bij vertrek nog een jaar of acht, had bijgehouden zoals Rémi het had gezet.

Haar vreselijke man is op jacht naar Rémi en geld in Parijs: de rijke familie van Rémi had zich via een tussenpersoon bij hem gemeld. Er was al aanbetaald. Rémi wil meteen naar Parijs. Mattia boos: die mensen kennen jou niet eens. Jouw echte familie dat is Pierre en zijn kinderen. In plaats van Mattia te zeggen dat zijn ouders rijk zijn, dus vader Pierre's schulden kunnen betalen en het gezin herenigen geeft hij Mattia gelijk en kort zijn rondreis langs de kinderen van Pierre af door Etiennette over te slaan en meteen langs Lise te gaan die op de weg naar Parijs woont. Zo leidt de moraliteit tot een handjeklap van Rémi met zichzelf, wat natuurlijk interessanter is. De schrijver wil de lezer nu op de hand van Mattia hebben, die roept dat hij liever had gehad dat Rémi's ouders arm waren geweest. Dat Rémi zijn zelfstandigheid gaat opgeven zonder te weten wat zijn ouders met hem gaan doen. Dat Rémi zelf wel mooi kan bedenken dat hij hem, Mattia, en de kinderen van Pierre als broers en zuster wil blijven houden, maar dat hij daar straks niets meer over te zeggen heeft. Rémi wil de macht uit handen geven aan zijn biologische ouders maar hij kent ze niet eens, die Rémi die anders altijd zo goed oppast zich niet in de nesten te werken!

Maar voorlopig wijkt het gevaar want de dames in het laatste hotel waar die rottige Barberin gelogeed heeft melden hem dood. Nog maar net. Hij had hen verteld over Rémi en zijn rijke ouders maar de details zorgvuldig voor zich gehouden. Mattia lijkt wel een engeltje

te hebben. Wij lezers natuurlijk ook, want ook wij zien Rémi natuurlijk het liefst musiceren en Capi met de pet rondsturen.

Er komen, in een naar Rémi doorgestuurde brief van de stervende Barberin aan zijn vrouw, mogelijke verbindende contacten met Rémi's ouders in beeld. Londen. Rémi zakt weg in droomdenken. Mattia neemt de leiding, dwingt Rémi tot het overwegen van mogelijke gevaren en praktische problemen, en optredens, geld verdienen voor de overtocht. Naar Boulogne.

Londen. Het blijkt een familie van arme dieven en helers die vaak te veel jenever drinken. Wel een verfrissende wending: terwijl de wetenschappelijke literatuur uitschreeuwt dat onder rondzwervende ouderloze adolescenten de criminaliteit zeer hoog is, en een leven in familieverband de eerlijkheid bevordert, hebben we hier te maken met goudeerlijke puberzwerfers Mattia en Rémi en een criminele familie. De lezer weet welke kant te kiezen maar zweet goddank meteen peenkes want de onkreukbare Rémi legt Mattia de moraliteit van het biologisch kinderschap uit: zijn plicht is bij zijn ouders te blijven. Mattia, vindt Rémi, moet snel terug naar Frankrijk want het is hier niet pluis. Mattia wil graag gaan, maar zonder Rémi? Daar piekert hij niet over.

Samen met de slimme voorleeskinderen wacht ik geduldig de wending af waarin Moeder Boot, mevrouw Milligan, Rémi's draagmoeder blijkt te zijn geweest. Dat dat komt daar twijfelt mijn partij niet aan. Een jonge moeder die het boek in haar jeugd voorgelezen kreeg en daarna herlas tot het stuk was las het bovenstaande, tot hier, want hier was ik toen in het boek, en riep: "Bert! Het is een kinderboek! Begrijp dat dan!". Ja dat klopt, maar ten eerste verschilt de intelligentie van kinderen net zo sterk als die van volwassenen en ongeacht je leeftijd wil je de apekool waarmee men je tracht moreel op een dwaalspoor te brengen natuurlijk wel blaadje voor blaadje lospeuteren. In ieder geval kiest Mattia ook al de lijn om Rémi's genetica te beoordelen als niet méér

overeenkomend met die van diens boevenvader dan de *most recent common ancestor (MRCA)* der primaten. Hij vaart op haarkleur, gedrag en karakter. Wat wordt Malot's wijze les? De irrelevantie van het biologisch ouderschap? Wij slimme oplettende kinderen hopen dat natuurlijk, maar tegen beter weten in: van een schrijver die een centje wil verdienen krijgt een goede jongen natuurlijk een goede moeder. Als goedheid niet overerft in de voortplanting volgens het biologisch ouderschap dan gaan die ouders dat boek niet voorlezen aan hun kinderen. Wij, mijn partij, de slimme kinderen, zetten in op Moeder Boot. En Mattia lijkt bij onze partij te horen. Rémi niet.

Goed. Men krijgt van de dievenvader order de muziek voort te zetten. De recettes inleveren natuurlijk. Ik zou dan zo veel mogelijk achterhouden maar Malot acht het onkreukbaarder om het daar gewoon niet over te hebben. Capi kan beter met de andere zonen mee, zegt vader boef. Binnen een week hebben die Capi al leren stelen, nu alleen Rémi nog, want die is toch inmiddels al zowat matteklaap. Dat Mattia de diefstal nog zou gaan beoefenen gelooft al geen enkele lezer meer. Die is werkelijk zo onverbeterlijk rechtschapen als de domme afdeling van de kindjes die dit verhaal van hun rechtschapen biologische ouders voorgelezen krijgen. Vreemd, want hij is duidelijk de slimste van de twee.

Is Rémi definitief rijp voor de totale ondergang? Nee, hij bereidt toch, weliswaar door Mattia geïnspireerd, een test voor. Vraagt in een brief aan Moeder Barberin hem precies te vertellen wat voor kleren hij aan had toen hij gevonden werd. De kleren bleken zeker te mooi te zijn geweest voor de deze dievenfamilie maar als Moeder Barberin erbij zegt dat de labeltjes eruit waren geknipt, wat zijn dievenfamilie ook altijd, zoals Rémi al stiekem had gezien, deed alvorens geheele kleding op te slaan, begrijpen de oplettende kindertjes al dat Rémi's vader die kleding foutloos zou kunnen opnoemen als hij destijds belast is geweest met het droppen van Rémi in Frankrijk. En welke Engelse dief kan dat anders hebben gedaan? Dit is de enige Engelse dief die ook nog ... Frans kan spreken. Dan is alleen nog de vraag

hoe hij in godsnaam onlangs de ambitie ontwikkelde om Rémi weer op te sporen. Wellicht ter profijtelijke doorverkoop aan de werkelijke ouders. Dan zou Rémi in afwachting van de uitslag van de onderhandelingen mogen denken dat meneer dief zijn echte vader is. Heb ik gelijk dan speelt Rémi's kledingtest vader dief mooi in de kaart, maar worden vervolgens zijn echte ouders - slimme kinderen als ik gokken natuurlijk op alleen een echte moeder, Moeder Boot – Rémi na een fikse financiële aderlating op een presenteerblaadje aangeboden. Ach, in dat geval gaan Remi, Capi en Mattia toch weer optreden, dan is iedereen meteen weer stinkend rijk.

In het boek zijn wij slimme kinderen maar een paar bladzijden alleen. Mattia denkt ook in die richting, alleen – valt me wat van hem tegen – van het motief van meneer voor het terugzoeken van Rémi zegt hij geen idee te hebben. Maar dat wordt begrijpelijk als ik doorlees en zie dat de schrijver het nog anders doet: hij maakt er een beetje een detective van. Ja, dat konden Mattia en de slimme lezertjes natuurlijk niet bedenken. Nu wordt het lastiger als lezer de ontwikkelingen te voorzien want in een detective krijg je gegarandeerd fouten in de plot. Dat heeft iedere detective. Als je maar goed oplet. Niet verwonderlijk want dat soort ellendige gaten en onwaarschijnlijkheden heb je zelfs meestal bij echte misdaden, tot ergernis van de rechters die toch niet zomaar iedereen vrij mogen spreken wegens die rottige onduidelijkheden die er verdikkeme altijd zijn.

Een detective gaat over geld natuurlijk. Gelukkig had Moeder Boot Rémi aan het begin van het boek al verteld dat de zoektocht naar haar vermiste zoon, toen zes maanden oud, was geleid door haar zwager, de erfgenaam van haar man. Ook de naam had ze erbij verteld. Waarom ze dat deed wordt pas duidelijk als je er bij bedenkt dat wij lezers die naam nu vanwege de detectivedraai moeten weten en dat Rémi zich die nu zal moeten herinneren: Zwager Boot heet James Milligan. Het vinden van die baby destijds zou Zwager Boot de erfenis hebben gekost, mocht Rémi – alweer gelukkig voor ons

oplettende kindertjes - destijds al bij verblijf van Moeder Boot weten. Zwager Boot wist bij het verdwijnen van zoon nummer één nog niet dat Moeder Boot al zwanger was van haar tweede zoon Arthur. Toen dat bleek moet hij in zak en as zijn geweest, maar de zieke Arthur was al enkele malen door de medische stand opgegeven en dan kwam er voor Zwager Boot weer hoop.

En, je gelooft het niet: Zwager Boot verschijnt op een zekere zondag bij Rémi's dievenvader, erg geïnteresseerd in Rémi's gezondheid - die helaas onverwoestbaar blijkt. En Zwager Boot is dom genoeg zich aan Rémi te laten zien. Mattia was weggestuurd maar had zich, gelukkig voor ons kinderen, verstoppt en het gesprek gevolgd tussen Zwager Boot en Rémi's dievenvader toen Rémi er nog niet bij was. Zo had Mattia de naam van Zwager Boot gehoord, en meer dan dat, waardoor wij kinderen toch al wel flink beter gingen begrijpen waar de klepel hangt dan Rémi. Zo komen we allemaal goed bij de les! Het blijft een raadsel wat Zwager Boot er aan dacht te hebben Rémi terug laten halen, als hij dat heeft gedaan, en die boevenvader heeft er niets aan dat zelf te doen, en om dan daarna met Zwager Boot contact te zoeken. Als Rémy wegens de erfenis veiligheidshalve moest worden vermoord had dat natuurlijk in Frankrijk moeten gebeuren. Maar dat soort geneuzel heb je bij elke detective. Daarom lees ik ze nooit.

Maar o, o, o, je zou Rémy willen texten om hem te waarschuwen. Wij kunnen na het voorlezen niet slapen van het ongeduld. Ja nu is het toch echt wel een gewoon boek geworden, een peil waar het vóór de kolen hoog bovenuit stak.

De dievenvader neemt Capi mee uit stelen om op onraad te letten. Die onraad komt, ze vluchten, maar krijgen Capi zo snel niet mee. Capi wordt gearresteerd, maar rukt zich los van de politie als hij de volgende dag Rémi ziet, die wordt verdacht en gearresteerd, gelukkig voor ons lezers met uitgebreide politionele tekst en uitleg, zodat we precies weten wat er is gebeurd.

Gevangenis. Gerecht.

Rémi noemt zich bij de rechter niet Rémi maar geeft zijn naam volgens zijn dievenvader: Francis Driscoll - van wie, moeten wij toch vermoeden, een geboorteacte, zeker één met een kloppende geboortedatum, ontbreekt, zodat de rechter de vaderclaim zo nodig keihard kan ontzenuwen. Verder verzwijgt hij zijn dievenvader's dievenleven. Oneerlijk en niet handig. Is hij eindelijk verdorven genoeg om te desinformeren, doet hij dat ter verdediging van een crimineel! Als hij hier snel uit wil is het natuurlijk veel beter te zeggen dat hij niet zeker weet of het zijn vader is want dat hij dat alleen maar heeft gehoord van die vader zelf, die hem uiterlijk voor het laatst heeft kunnen zien toen hij zes maanden was en dus zelfs met een fraai gedateerd geboortebewijs van ene Francis geen bewijs heeft dat dat Rémi is.

Maar het moet natuurlijk ondanks dit gekluns van Rémi, maar vooral van Malot, toch goed komen. Malot laat een *deus ex machina* op Engelse grond landen, ene Bob, volwassen, Engelse clown, veel in Parijs, daar destijds bevriend geraakt met Mattia, die onze helden op de Engelse straten had ontmoet en mee had laten doen met zijn groep toen daar de musici uitvielen. Bob hakt alle nutteloze detectiveknoopjes waar de schrijver het verhaal inmiddels in gelegd had door: hij gaat eenvoudigweg als een ware Panurge over tot het met list te kakken zetten van de gehele Engelse justitie en grenscontrole. Met assistentie van Mattia schaakt Bob in een serie koene en onwaarschijnlijke acties Capi (geel geverfd) en Rémi (als gevangene op aanwijzing uit een trein gesprongen). Rémi, Mattia en Capi ontsnappen naar Frankrijk. Ik zei het al: van dik hout zaagt men planken. De schrijver wil opschieten. Had hij dat toen in de kolen ook maar gewild.

Alles is in Engeland achtergelaten behalve de instrumenten. Gelukkig, want die zijn nodig voor het verhaal. We hebben genoeg

geld over om de verloren spullen te vervangen. Shillings kun je wisselen. Daar gaan we weer! Op voorstel van Mattia volgen de artiesten waterwegen voor een kansje Moeder Boot's boot tegen te komen. Niet over Parijs. Gevaarlijk. De schrik zit er goed in. De helden vrezen zelfs een internationaal arrestatiebevel.

O, ja, dit verdient ook nog aandacht: Mattia zei in Engeland al tijden dat Rémi daar snel weg moest maar praatte tegen een muur. Op het moment dat de inmiddels gevangen Rémi stiekem te horen krijgt dat Bob had besloten dat ze na de ontsnapping meteen naar Frankrijk moesten twijfelt Rémi ineens geen seconde. Hij was alleen maar blij met de slimme sterke grote beschermengel. Over een al dan niet nieuwe visie op de al dan niet biologische band met zijn dievenouders horen we helemaal niets. Het laatste was dat hij zich bij de rechter nog nodeloos en met gevaar voor eigen veroordeling had getooid met de naam Francis Driscoll. Er heeft buiten het gezichtsveld van de lezer bij Rémi een gestalt-switch plaatsgevonden. Dat had nu juist een paar onvergetelijke bladzijden kunnen opleveren! Over het biologisch ouderschap? Als iets waar kinderen tot vandaag de dag puur en alleen aan hechten omdat die geschifte volwassenen dat doen? Dat die ouderen zo het gedrag van kinderen bepalen en dan roepen: zie je wel, de biologische band is een diep natuurlijk instinct? We zullen het nooit weten. Het had een prachtige boodschap kunnen zijn voor de wereld, aan te vullen met wat koene waarnemers inmiddels bij de chimpansees hebben gezien: een nieuwe leider bijt zo ongeveer de eerste week overal alle babies in de veroverde harem dood, maar wie na die week wordt geboren overkomt niets. Het echte biologische onderscheid is ook in die kringen te moeilijk voor de doorsnee-volwassene. Die boodschap is de afgelopen vierhonderd bladzijden schitterend geïllustreerd: Moeder Barberin, Vitalis, Mevrouw Boot, Pierre, Bob, ... allemaal mensen die ik tenminste met groot enthousiasme voor mijn biologische ouders had verruild om er nooit meer terug te komen. En zo slecht had ik het niet eens! Ik bedoel, als je toch al 100 bladzijden besteed hebt aan die kutkolen ...

Soms krijg ik het gevoel dat ongeveer ten tijde dat Rémi met zijn koe bij Moeder Barberin aankwam de schrijver door zijn vrouw zwaar onder druk is gezet om er meer een goed in de markt liggend kinderboek van te maken, dus zo eentje van de grote hoop met de flauwekul die de kopers, de ouders, graag aan hun kinderen voorlezen. Een verkopend kinderboek benodigt een voor de volwassene flatteuze boodschap over henzelf, dus niet moeilijk en de normale misdadigheid van de volwassen mens moreel vergoelijkend, terwijl er ondertussen – voor de kinderen – spannende dingen gebeuren. Dat is de nieuwe vorm die discours nu krijgt en we moeten de schrijver dankbaar zijn dat hij niet terug tot vóór de kolen is gegaan in zijn boek om de reeds geschreven tekst over de tijd van Vitalis, Mevrouw Boot en bloemenkweker Pierre ook naar dat normale maar voor slimme kinderen zeer bedenkelijke model te corrumperen.

Nu gaat de schrijver de boel voortvarend aanvegen: de boot van Moeder Boot wordt als recent gepasseerd gemeld, de achtervolging ingezet richting de Rhone, pal langs Lise's huis. Lise's pleegvader blijkt verdronken en haar moeder vertrokken na Lise afgegeven te hebben aan ... Moeder Boot! De achtervolging eindigt bij Moeder Boot's zomerhuis aan de oever van Lac Lemman, waar Lise Rémi hoort zingen. Van de emotie krijgt ze ... haar stem terug. Dat schiet lekker op.

Maar we hebben toch nog dik honderd bladzijden. Die misselijke Zwager Boot die Rémi uit Frankrijk naar de dievenvader had laten lokken is daar op bezoek. Gelukkig heeft hij Rémi nog niet gezien. Oppassen! Moeder Boot wordt de bosjes ingefloten en gelooft het verhaal van onze helden onmiddellijk, dus daar hoeven ook weinig bladzijden op versleten te worden. "We moeten even voorzichtig zijn maar je kunt je vanaf nu beschouwen als ... [zij aarzelde even] de broer van Arthur. Jullie kunnen je beklagenswaardige bestaan nu

opgeven, en gaan logeren in Hotel des Alpes [het sjiekste in de wijde omgeving]”.

Wat nou beklagenswaardig bestaan verdorie! Jeezus! Steekje los die mevrouw Boot. Waarom denkt ze nou dat wij kinderen er elke avond over voorgelezen wilden worden! En hoe verklaart zij waarom het prachtige boek nou op zijn eind loopt? Door haaaaar!

Rémi en Mattia worden in stilte naar het hotel gebracht, de bediening knipmest tegen de heren, en hun maten worden genomen. Hun merkwaardige kleding zal weg mogen! Niemand heeft kennelijk een flauw benul wat die later in Sotheby's zouden kunnen gaan doen. Ik hoor er niks van, maar neem aan dat het hotel ook honden inschrijft.

Één ding begrijpen we allemaal: het boek nadert met rasse schreden zijn – voor mij persoonlijk wat droevig – einde, het wordt als het ware biologisch afgebroken door het ouderschap.

Nadert? Even later kijken wij al angstig naar boven of we het hele doek niet al zien vallen want Capi en de helden worden afgehaald. Thuis bij Moeder Boot ziet Rémi eindelijk ook weer Arthur, komt Moeder Barberin binnen met de babykieren waarin Rémi gevonden is, en wordt de slechte Zwager Boot binnengeropen om Rémi en de kleding te zien en te horen welke nieuws Moeder Boot binnen heeft gekregen over de bekentenissen van de inmiddels gevangen dievenvader.

Als Zwager Boot nog spartelt en bluft te gaan procederen eist het debiele primaat van de biologische familieband wederom zijn tol: Moeder Boot zegt hem dat hij dat dan maar moet doen maar dat zij zelf een broer van haar man nooit voor het gerecht zou dagen. Wat als nog blijkt dat deze misselijke James een onecht kind is? Vraag ik mij hoopvol af. Maar die kant gaan we niet op. De moraal die Rémi ook al uitstraalde toen hij in het Engelse gerecht zijn dievenvader niet wilde verraden: familie is hoger dan het strafrecht!

Als het maar biologisch is.

Ik geef om familie nog minder dan strafrecht en ik ben niet de enige, denk eens aan hoe alle Europese koningshuizen al eeuwen boven de wet staan en bovendien vreselijk sjoemelen met nepkinderen om de goeie opvolger op de troon te zetten. Honderden zo niet duizenden gevallen! Maar koningen laten hun kinderen *Sans famille* zeker niet voorlezen: die vinden het vergif – voor hun kinderen, maar heel goed voor de kindertjes in het land.

Daar valt het doek al. Maar er is nog een naschrift van de hand van een schatrijke Rémi, behangen met juwelen, vele jaren later, hij heeft een vrouw en die heeft net haar eerste kind gekregen. In een Engels kasteel. Terwijl wij natuurlijk willen weten wat er is gekomen van de harp, van Mattia, van Capi, van de gevangen goede bloemenkweker Vader Pierre, Lise en de drie andere kinderen die hij naast Lise nog heeft, met Bob en met de *Anankè* van Malot's universum: Moeder Barberin zelf, krijgen we bladzijden vol rijkdommen. Ongeduldig roeien we bladzijden en bladzijden door een gigantisch riool van glitterende praal (als Candide van Voltaire daar is besluit hij na korte tijd “niet gelukkig meer te willen zijn”, en reist af), we voelen ons er, als Candide, in verloren als Rémi in Frankrijk toen hij er door trok. Wat een droevig einde, het mankeert er nog maar aan dat de familie van adel blijkt. Het lijkt er sterk op dat de schrijver het er nog wel bij gedaan had als zijn vrouw hem tijdig op het idee had gebracht.

Het is vandaag een feestdag: vanavond komen alle Goeden van de afgelopen 800 pagina's de geboorte van Rémi's eerste kind vieren.

Als die lijst wordt langsgelopen komt eindelijk toch nog wat we allemaal wilden weten: Moeder Barberin blijkt direkt naar Rémi's hereniging met de familie Boot weer naar haar boerderijtje te hebben gewild, is daar lang haar leventje blijven leiden maar is nu net, nu Rémi getrouwd is en zijn eerste kind gekregen heeft, bij hem komen

wonen. Mattia is mee in de opvoeding-Boot gegaan en zo de beste violist van de wereld geworden. Concerten overal, recensies over heel Europa. En nu kwam hij op dit feest.

Wat wil je nog meer? Nou: ik wil weten wat er met bloemen-Pierre is gebeurd! Zat nota bene nog in de nor! Zijn vier kinderen verspreid over Frankrijk, waarvan de jongste, Lise, pratende als Brugmans uiteindelijk bij Moeder Boot! Pierre's gevangenistermijn was ten tijde van Rémi's baby natuurlijk al lang afgelopen, maar die hadden ze hem gvd toch niet uit laten zitten??

Maar nee, eerst Cristina, de zus die Mattia nooit zag omdat Rémi zo nodig de hele tijd zijn biologische ding moest doen. Cristina had inmiddels iets met Arthur gekregen, Rémi's biologische Broer Boot. Nou dat wordt nog eens omhoog trouwen! Moeder Boot moet er even mee verzoend worden door Rémi's moreel-politiek onberispelijk correcte woorden jegens de minder bedeelde medemens als Cristina, waarbij de schrijver Rémi lijkt te laten zeggen dat zijn juist bevallen vrouw, waarvan we absoluut niets weten, ook geen geld had, nu ja misschien horen we er nog iets van in deze laatste pagina's. Maar gaan Arthur en Cristina trouwen dan is immers alles weer biologisch! Cristina komt mee met Mattia op het kraamvisite-feest. Arthur natuurlijk helemaal dinges.

O nee! O, o, o, o. Ja eigenlijk had ik het moeten weten, maar zo erg had ik in mijn diepste somberheid niet gedacht dat het nog zou gaan worden: Rémi blijkt met Lise getrouwd. Benauwender dan de hemel van Dante. Hoe kan een schrijver in een boek met een zo veelbelovend begin zó aan lager wal raken.

De goeden uit de afgelopen achthonderd pagina's zijn allemaal uitgenodigd op deze feestavond, maar hoe het met bloemenvader Pierre en zijn andere kinderen, ze zijn er dus allemaal, is gegaan horen we niet van iedereen echt precies. Maar allemaal rijk en gelukkig! De Slechten en de Slechts Niet Slechten uit de afgelopen

achthonderd pagina's zijn niet uitgenodigd maar er wordt nieuws over hen binnengebracht: de Slechten blijkt het slecht te gaan en de Slechts Niet Slechten worden "niet ongelukkig" gemeld. Alsof God het laatste oordeel alvast op aarde heeft geveld, of, nauwkeuriger: het is als de hemel zoals die in de Koran wordt beschreven: men zit er, schrijft Mohammed, onder de juwelen op zachte kussens, wordt gekust en bediend, en heeft ter vermaak uitzicht op de hel diep beneden waar men de zondaars kan zien branden - ja ja, Mohammed voorzag de televisie.

Men musiceert. De oude, dove Capi kan niet meer dansen maar gaat wel met de pet rond. Alleen gouden en zilveren munten!

Get. Ver. Demme.

Als je dan toch niet origineel wil zijn volg dan Voltaire's *Candide*, bijvoorbeeld: Moeder Boot neemt Rémi op maar het lukt Zwager Boot haar er van te overtuigen dat Rémi haar zoon niet is. Toch koopt ze bloemen-Pierre los en soft financet zijn nieuwe bloemenkwekerij. Alle kinderen van Pierre gaan daar weer werken. Arthur sterft, Zwager Boot erft. Moeder Boot gaat bij moeder Barberin werken, leert koe melken enzovoort. Rémi, Mattia en Capi pendelen tussen familie Pierre en de boerenoma's, die als ze eindelijk oud zijn naar Pierre gaan. Rémi en Mattia raken in financiële zorgen door alle onechte kinderen die ze onderweg verwekken. Maar ze begrijpen inmiddels dat je niet ver komt in de wereld met al die kleinburgerlijke rechtschapenheid: na verscheidene slimme rechtzaken worden ze van alle biologisch ouderschap ten onrechte vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs. Moegestreden en blut van het procederen en omkopen, alle instrumenten bij de lommerd, enz. enz. strijken ook zij bij Pierre neer, Capi dolblij: iedereen eindelijk bij elkaar, wat wil een hond nog meer. Straatarm. -Il faut cultiver notre jardin.

Maar ja dat verkoopt niet. En Malot houdt van rechtschapenheid, maar het moet wel wat opleveren. En Voltaire? Zijn Rémi, Candide, was “sans famille” van begin tot eind, en toch ook een bestseller, al leest een zichzelf respecterend ouder dat niet voor aan zijn kinderen. Maar ach, dat hoeft ook niet. Ze leren het toch wel. Daar hoeven ze Candide niet voor te lezen.

Meer: [Bert vertelt wat hij leest](#)